

رؤیت هلال در گذر تاریخ

حاجی مجتبه هم جواب عرض کرده بودند که باید در افق شهران رؤیت شود، آن وقت افطار کنند. من در خانه بودم. بعد از ناهار شاه، به واسطه کسالت به خانه آمدم. چهار ساعت به غروب مانده، صدای توب شنیده شد و معلوم شد که حاجی میرزا حسن آشتیانی رحمه‌الله که از مجتبه‌دین دیگر تهران است، افطار کرده. علمای دین مخالفت در رؤیت هلال هم می‌کنند!

۱۹. پرسنل پیشنهادی از کارشناسان مسائل هیوی
و نجومی رویت هلال در سال ۱۹۹۸ م گفته است:
انقضی علی وحدتی فی هذا المهجر کندا مدة ۲۷ سنی و
نا الاحظ فی كل عام عند بدایة شهر رمضان المبارک و نهایة
روز الخلاف بین المسلمين علی تحديد اول الشهر و نهایته.
وتجلی مائة الخلاف فی ان ابناء الحق الواحد والشارع
الواحد والمبنی الواحد يعيدون عيدهم فی ایام مختلفه و
تقع ادارات المدارس الکندیة فی مأزق عند ما تطلب كل
عائالتا اذن العطلة لاطفالها للالتحفاظ بالعيد فی ایام مختلفه
و يظهر المسلمين امام الکندیين بمظاهر الاختلاف والفرقه
حول مسئلة اصبحت بدیهیة فی هذا العصر الذى وصل
التقدم العلمی والتقدی فیه الى القمة والارتفاع من حيث الدقة
فی الرصد والتتصویر والقياس فی رصد و تعیین بدایة شهر

۲۰. در آغاز ماه رمضان ۱۴۲۶ لیبی، روز سه شنبه ۷/۱۳۸۴ عرضی ایران و عربستان روز چهارشنبه و پاکستان روز پنجشنبه را اول ماه اعلام کردند.

۲۱. در پایان ماه رمضان سال ۱۴۲۶ درست مانند سال ۱۴۲۲ در ایران اختلاف شدیدی در ثبوت عید بین شیعیان پیروز و شیعیان عید را در ذاته‌ها به تلخی مبدل کرد و بر اثر آن غوغایی به پا شد. عده‌ای از استناد شهادت شهود روز پنجشنبه ۸/۱۲ هجری ش راعید اعلام کردند و عده‌ای دیگر به استناد قطعیات و مسلمات هیئت و نجوم که رؤیت هلال در عصر چهارشنبه را غیرممکن می‌دانست، روز جمعه را عید فطر دانستند. پاره‌ای از نشریات و روزنامه‌ها هم بدین موضوع پرداختند. هر یک از این دو گروه، با مقالات علمی و گاه غیرعلمی، از نظر خود دفاع کردند و طوفان مجادله و منازعه تا مدتی ادامه داشت و عید را به عرب‌تبدیل کرد.

در این سال لیبی روز چهارشنبه ۸/۱۱ عرضی ایران و عربستان روز پنجشنبه و جمهوری اسلامی ایران، روز جمعه

- ۲۲. در آغاز ماه رمضان سال ۱۴۲۶ هم، اندک اختلافی در ایران پیش آمد؛ ولی از آنجاکه اختلاف در آغاز ماه چندان محدود و انعکاسی ندارد، بروز و ظهوری نیافت. جناب قای سیدمحسن قاضی میرسعید یکی از کارشناسان خبریه رؤیت هلال و روکودار جهانی رؤیت جوان ترین هلال کلراش تلاش رصدگان ایرانی برای شکار هلال ماه رمضان سال ۱۴۲۶ را طی مقاله‌ای با عنوان «جویندگان هلال شامگاهی [ماه] رمضان» نوشت و در ماهنامه نجوم منتشر شد که طالبان می‌توانند بدان مراجعه کنند.

- ۲۳. در آغاز ماه رمضان سال ۱۴۲۷ هم، اختلاف شدیدی بین کشورهای اسلامی بوز کرد: کشورهای عربستان، امارات، قطر، بحرین، کویت، لیبی، سودان، یمن، فلسطین و اهل سنت لبنان و عراق روز شنبه ۱۳۸۵/۷/۷ شمسی را اول ماه رمضان دانستند. در الجزایر، ردن، مصر، تونس، عمان، سومالی، آلبانی، روسیه، ترکیه، اذربایجان، تاجیکستان، ازبکستان، ترکمنستان و قرقیستان روز یکشنبه اول ماه اعلام شد. ایران و پاکستان و هندوستان هم روز دوشنبه را اول ماه مبارک اعلام کردند.

• منبع

باشد و لبنان مع رکه عظمی گشت! عده‌ای از شیعیان به استناد شهادت شهدو، روز دوشنبه را و عده‌ای به استناد سخن هیویان و منجمان که رؤیت هلال در عصر یکشنبه را غیرممکن می‌دانستند، سه شنبه را عید فطر اعلام کردند. در لبنان روزنامه‌ها و نشریات متعددی به این موضوع پرداختند و با مقالات علمی و گاه غیرعلمی، هر یک از این دو گروه ز نظر خود دفاع کردند. مقالاتی که گاهی اینها اظهار اسف و تحسر هم دیده می‌شد. مانند مقاله‌هایی با عنوان «حداده‌الملینین بین هلالین والعيد اضائی! این طوفان تا حدیت در لبنان ادامه داشت.

عین همین اختلاف و درست به همان دلیل در عید فطر سال ۱۴۲۴ در ایران نیز بروز کرد و توابعی ناخوشاید داشت. ۱۷ سال ۱۳۸۳ نیز حادثه غربیی رخ داد. شورای عالی قضائی عربستان طبق تقویم امـ القری درست مانند تقویم سمسی ایران، روز چهارشنبه برابر با ۲۳ دی ماه ۱۳۸۳ را روز ول ذی الحجه ۱۴۲۵ اعلام کرد. روزنامه‌ها و رادیو و تلویزیون عربستان نیز روز چهارشنبه را اول ماه دانستند؛ ولی ناگهان صدر جمیع برایر با سوم ماه، شورای عالی قضائی عربستان علام کرد که جمعه چهارم ماه و روز سه شنبه اول ماه بوده است. روزنامه‌های روز شنبه عربستان در توجیه این حکم دو شنبه: سه نفر در شرق منطقه رین ماه را عصر دوشنبه ۲۹ می‌قعده دیده‌اند؛ بنابراین روز سه شنبه اول ماه بوده است. رـ این رزمیه شورای عالی قضائی عربستان بیانیه صادر کرد: «فـ ان مجلس القضاـ الاعـلـیـ قـد اـصـدـرـ بـیـانـاـ بـأـنـ يـوـمـ الـابـعـاءـ يـوـمـ اوـلـ شـهـرـ ذـيـ الـحـجـةـ رـغـمـ انـ النـاسـ روـ القـمـرـ مـسـاءـ يـوـمـ الـثـلـاثـاءـ ۲۰ـ ذـيـ الـقـعـدـهـ حـسـبـ تـقـوـیـمـ اـمـ القرـیـ،ـ فـ عـامـةـ المـدـنـ».

در زمان مرحوم آیت‌الله العظمی حاج آقا حسین بروجردی رض نیز روزی هلال برای آیت‌الله سید احمد خوانساری ج در تهران اثبات شد و ایشان اعلام عید نژاد؛ ولی برای آیت‌الله بروجردی ج ثابت نشده بود. مدده‌ای از بزرگان علمای تهران برای رعایت حرمت مرحوم

خوانساری علیه السلام و اینکه اگر آیت الله بروجردی اعلام عید
کنند، شخصیت ایشان مخدوش می شود نزد آیت الله
بروجردی آمدند و ایشان هم به اعتماد آیت الله خوانساری و
رای حفظ حرمت وی، بعد از ظهر اعلام عید کردند.
مرحوم آیت الله سید مرتضی موحد اطهر در راه استادش

عالی بزرگ آیت‌الله آقا سید علی نجف‌آبادی می‌گوید:
سالی برای ایشان هلال ماه رمضان ثابت شده بود و حکم
هه اول ماه کرد. عده‌ای از آقایان مخالفت کردند و حتی روی

- ۱۸. محمد حسن خان اعتماد السلطنة (صنبیع الدوله) زیر انطباعات دوره ناصری در خاطرات خود، پارهای از حوادث رؤیت هلال شوال را در برخی سال ها به قلم آورده نابر به ان مرحوم ناسرا گفتند. عاقبت همین بی اعتنایی ها ناسرا گویی ها سبب مرگ ایشان شد.

ست و می نویسد:
شبیه غرہ شوال عید فطر است... بنابراین مدلول
ست خط ماها عمله خلوت همایونی باید در عمارت
نمیس العماره حضور به هم برسانیم. قرائت دست خط
صغانماییم...
یک شبیه ۲ شوال [۱۴۹۸] صیح برخاسته و شنیدم دیروز
 حاجی ملاعلی کنی مجتهد رحمه الله تنها افطار نکرده است.
پنچ شبیه غرہ شوال [۱۳۵۱] امروز یقین اول ماه بود. با
وجودی که در دو سه تقویم نوشته بودند که امروز غرہ است
و تلگراف از تبریز و عراق و قم و قزوین رسید که رؤیت
ملاعل شد، باز شاه محض التفات به حاجی ملاعلی کنی
مجتهد رحمه الله به او تلگراف فرمودند که تکلیف چه است؟

۹. شیخ محمد جواد مغنیه گوید:

در سال ۱۳۹۹ م عید قربان در مصر دوشنبه بود و در
بریتان سعودی سه شنبه و در بیانی چهارشنبه

و در سال ۱۴۶۰ م دولت پاکستان و تونس برای جلوگیری
هرج و مرج مقرر کردند که برای ثبوت هلال باید به سخن
یوپیان و منجمان اعتماد کرد.

۱۰. وی همچنین می گوید: در سال ۱۹۶۴ م یکی از
راجح نجف و مقلدانش، روز جمعه را عید گرفتند و مرجع
یگری و مقلدانش نیز در نجف اشرف روز شنبه را!

۱۱. در سال ۱۳۹۹ در قطر از یکی از شهرها خبر رسید که
سب جمعه هال رؤیت شده و روز جمعه عید است. رادیو
م مردم را به افطار روز جمعه دعوت کرد. مردم هم جمعه را
بید گرفتند؛ ولی در شب دوم یعنی شب شنبه هم، قطعاً ماه
یله نشد و تنها در شب سوم یعنی شب یکشنبه عده‌ای
زیبین آن را به شکلی ضعیف دیدند که ۲۵ یا ۳۵ دقیقه در
نق پیا بود؛ در حالی که طبق این شهادت، شب سوم ماه
در ازاین مردم مضطرب شدند و یقین بیدا کردند که روز
جمعه و ترجیحاً شنبه نیز از ماه مبارک رمضان بوده است.

۱۲. مرحوم آیت الله سید محمد حسین حسینی تهرانی
ر نامه‌ای خطاب به مرحوم آیت الله خویی درباره عید فطر
۱۳۹۹ که به دلیل اختلاف فتوای ایشان با مشهور فقها در
بیوت عید در ایران اختلاف و دوستگی شد، می‌نویسد:

عید فطر امسال معركه عجبی در همه نواحی بود که
عث اختلاف شدید و ترک جماعتات و سقوط ابهت و
ظممت عید و مایه بروز نفاق و ظهور عوامل و ابادی شیطان
بود. این تشتبث و دوستگی و آثار جانبی آن باعث شد،
مرحوم آیت الله تهرانی طی سه نامه، مبنای آیت الله خویی
نقد کند و از ایشان بخواهد، از این نظر عدول یا حداقل

آیت‌الله خویری هم پاسخ دو نامه از این نامه‌ها را دادند و نظر خود اصرار وزیدند و پیشنهاد مرحوم آیت‌الله تهرانی بنی بر عدول از فتووا به اختیاط را هم نپذیرفتند. این ج نامه علمی در مجموعه‌ای به نام رساله حول مسئله زیمه‌الهلال چاپ شده و با تجدید نظر مرحوم تهرانی و شفافات ایشان در جلد دوم رؤیت هلال نیز خواهد آمد.

• ۱۳. مفتی قطر می‌نویسد:

عید فطر در سال ۱۴۰۰ بیجا و برخلاف واقع و بر اساس هدایت دروغ به رؤیت هلال در شب دوشنبه اعلام شد. رحالی که شب دوشنبه و نیز شب سه‌شنبه کسی ماه را بید و معلوم شد، این شهادت باطل بوده است و مردم تنها ر شب چهارشنبه ماه را دیدند، مانند هلال شب اول ماه برای همه معلم شد که ادعای رؤیت شب دوشنبه دروغ حضور بوده است.

۱۴. دکتر یوسف قرضاوی از عالمان معاصر اهل سنت
ی نویسنده:

اعاز ماه رمضان ۱۴۰۹ را برخی کشورها پنجمینه برخی
معمده و برخی شنبه گفتند.
نیز در گفت و گویی با شیکه الجزیره در روز یکشنبه پنجم
ماه رمضان ۱۴۱۸ اظهار کرد: چند سال پیش آغاز ماه رمضان
در کشورهای خلیج روز چهارشنبه در مصر و تونس و
جزایر روز پنجم شنبه در مغرب، پاکستان و هند جمعه و در
گلگاش روز شنبه بود.

- قرضاوی افروز: من در امریکا دیدم، این اختلاف از شورهای اسلامی به مسلمانان امریکا بلکه حتی به یک خانواده سرایت کرده است؛ به طوری که شوهر روزه نبود؛ ولی مسخرش روزه بود. فرزند افطار می‌کرد؛ ولی پسرش روزه دار بود، کی ب پیروی از پاکستان و دیگری به پیروی از عربستان و سومی به پیروی از مصر روزه می‌گرفت. آیا این عاقلانه است؟
- ۱۵. عید فطر سال ۱۴۲۱ هم حوالی ساعت ۹ صبح از سانه‌ها اعلام شد؛ یعنی اعلام شد که ماه رمضان ناقص روزه بوده و همان روز عید فطر است و شب گذشته ۲۹ مهود هلال را رویت کرده‌اند
- ۱۶. در عید فطر سال ۱۴۱۹ در لبنان اختلاف شدیدی رژیم بعثت عیدین شیعیان بروز کرد که بر اثر آن، غوغایی بر

امیر! همه اهل آن روستا زندیق و کافرنده‌اند. ما یا آنها نه
بیزشی داریم و نه رفت آمدی و هیچ‌کس را از اهل آن روستا
رسانید. آنگاه هارون آن دو شاهد را حاضر کرد و گفت: بگویید
ما که هستید؟ قسم به خدا! جز با راستگویی از دست من
حات نمی‌پایید. گفتند ما زندیقیم و آدمیم تا حج مردم را
سد و تباہ کنیم. هارون هم دستور داد، آنها را با شمشیر
دن زندان.

۷. عبدالجليل رازی در كتاب جاودانه، نقض سخني
 خصم را راجع به شيعه نقل مي كند و به آن پاسخ مي دهد.
 جمعه ايند و پاسخ، بخري از زويایي مسئله را در آن روزگار
 شن مي سازد. آنجاکه گفته است:

فضيحت سى و سيم: رافضي بر سنت مصريان رود و دو
 ز. پيش نيت روزه ماه رمضان كند و چون دو روزه به عيد
 ناده باشد، افطار كند و در مصر هم، چنین كنند و به جدل
 ره دارند و عيد يك روز بيشتر كنند، مخالفت آل عباس را.
 الإمام أبي الحسن علي بن محمد بن علي بن أبي طالب

اما جواب اینچه گفته است که: دور رور پیشتر از ماه رمضان
زه می گیرند، به حساب کوثر است که زهاد و عباد شیعه
دو ماه پیشتر از ماه رمضان روزه گیرند؛ اما نه به نیت
ه رمضان روزه دارند و کتب فقهای ایشان در اختیاط
ن مسئله و عدد رؤیت هلال و عدد شهود بر اختلاف
موالا، اظهر من الشمس است و به جدول و نجوم و مانند
ن هرگز معترف نبوده اند و آن را منکر باشند و در روز عید
زه گشایند و در این معنی، تقدیم نتوان کرد؛ بلی جماعتی
بخاریه که خویشتن را شیعه خوانند، این معنی مذهب
شنان بوده است و از ایشان بسی نمانده اند و اگر جایی
شند، این معنی پنهان اصولیان کنند که علم-الهدی و
بیخ موفق بوجعفر طوسی و علمای از متاخرین بر ایشان
اکنون ایشان را که ایشان را

کار کرده‌اند در مسایلی چند که این، یکی از آن است و
شنان را قمع و قهر کرده‌اند و تظاهر نیازنده کردن و نیازنده
شتن؛ مگر این انتقالی (کذا؟) در جایی در کتب اخباریه
بله و معلوم است که نه مذهب اصولیان است والحمد لله
ب العالمین.

و اما اینچه گفته است که مخالفت آل عباس را یک روز
شتر عید کنند، دگرباره به حساب کورتر است که این
عنی، مخالفت شریعت مصطفی باشد. پس بایستی که
یاسیان را بر مصطفی ﷺ تقدیم و ترجیح ندادی که
صاحب شریعت مصطفی ﷺ است نه ایشان؛ اما خواسته
به تقدیمی باز نماید که دیگران را بهتر از رسول ﷺ می‌دانند
به همه حال، امامزاده بهتر از کافر یچه باشد؛ علی‌رغم

- ۸. در تاریخ ابن قاضی شهبه، در ضمن حوادث ماه رمضان سال ۷۹۶ آمده است:

در این ماه موضوع غریبی اتفاق افتاد و آن اینکه قاضی نجلی اثبات و اعلام کرد که اول ماه رمضان سه شنبه است. مردم شب چهارشنبه به جستجوی هلال رفتند؛ ای دیده نند. عصر روز چهارشنبه قضات هشتگانه برای ایام سلام پرسلطان وارد شدند. سلطان از قاضی حنجبلی یاره کیفیت اثبات ماه رمضان پرسید. قاضی گفت: دو نفر م به رؤیت شهادت دادند. سلطان دچار شک و شبیه د و پرسید: اگر شب پنج شنبه هم دیده نشود، تکلیف یست؟ و سخن بالاگرفت. سلطان دستور داد که شب

چ شنبه نیز مرد ترائی کنند و به جست و جوی هلال بروند.
ناته می شد که ماه قبل ادیده نشله و شهود به دروغ شهادت
دهاند و طبل خانه سلطان اعلام عید نکرد و بشارت آن را
داد تا ینکه ماه رؤیت شود.
روز پنجم شنبه قاضیان و شیخ در مسجد جامع گرد آمدند
مردم برای دیدن ماه بالای مناره ها رفتند. در این هنگام
دی هلال را دید و به رؤیت شهادت داد سپس دیگری تا
مارشان به هفت نفر رسید و شهادت دادند و هلال ثابت
شد. قاضی حنبلی از این ماجرا ترسید
انگاه سلطان در میدان نماز خواند و قاضی مصر خطبه
زاد کرد و نایب شام قبه را حمل کرد و قاضی شام در مسجد
امام خطبه خواند و به مصلای جموعه نرفت...

رویدادهای مریبوط به رؤیت هلال، در طول تاریخ، هم آموزنده و مایه عبرت و اندرز و گاهی تالخ است و هم تسکین دهنده و آرامش بخش؛ از این رو می‌بینیم، مشابه آنچه در روزگار ما اتفاق می‌افتد، در عهد پیشینیان رخ داده است. به هر حال مواردی از این رویدادها را حتی الامکان به ترتیب تاریخی یا به تناسب موضوع در این مقاله نقل می‌کنیم:

١. شیخ طوسی رحمه اللہ علیہ در تهدیب نقل کرده است که در دوران حکومت امیر المؤمنین علیہ السلام، مردم پس از بیست و هشت روز روزه، هلال عید فطر را مشاهده کردند. امام علیہ السلام به منادی دستور داد به مردم اعلام کند که ماه رمضان ۲۹ روزه است و یک روز روزه قضا بگیرند.
 ٢. میرزا قمی رحمه اللہ علیہ نیز در غنائم گوید که مرکراً در زمان ما اتفاق افتاد که مردم ۲۸ روز روزه و روز راید گرفتند. چند سال پیش در ایران نیز مردم ۲۸ روز روزه گرفتند.
 ٣. شیخ صدوق رحمه اللہ علیہ در کافی و شیخ در تهدیب از امام صادق علیہ السلام نقل کرده اند که آن حضرت فرمود:

در زمان ابی العباس منصور عباسی، روزی در حیره بر او وارد شدم. آن روز یوم الشک بود و مردم در شک بودند و قسم به خدا! من می دانستم که آن روز از ماه رمضان است. منصور گفت: یا ابا عبدالله امروز روزه‌ای؟ گفتم: ذاک الی الامان ان صحت صمنا و ان افطرت افطرا این مربوط به امام است. اگر تو روزه بگیری، ما هم روزه می گیریم و اگر تو نگیری، ما هم نمی گیریم. منصور به غلامش گفت: سفره را بیاور و من با منصور غذا خوردم و قسم به خدا! می دانستم که آن روز از ماه رمضان است. راوی به امام صادق علیہ السلام با شکفتی عرض کرد: روزی از ماه رمضان را روزه نگرفتی و افطار کردی؟ حضرت فرمود: آری قسم به خدا! افطار یک روز و گرفتن قضای آن روزه، برایم آسانتر از این است که گردنم را بینند و خدای متعال عبادت نشود؛ و کان افطاری یوماً و قضاؤه ایسر علی من ان پضرب عنقی و لا یعبد الله».

 ٤. ابن سعد در طبقات آورده است:

هنگامی که سعیدین عاص از جانب عثمان والی کوفه بود، روزی در پایان ماه رمضان به مردم گفت: کدام یک از شما هلال را دیده‌اید؟ مردم گفتند: ما ندیدیم؛ ولی هاشم بن عتبه بن ابی واقاص گفت من هلال را دیدم. سعیدین عاص به وی گفت: یا یک چشم بینا تهاب تو از بین مردم ماه را دیدی؟! هاشم به سعید گفت: مرا برای چشم سرزنش می کنی در حالی که چشم در راه خدا چنین شده است؟! چشم وی در واقعه یرموک آسیب دیده بود. فدا صبح هاشم در منزلش افطار کرد و عید گرفت و مردم نیز نزد او غذا خوردند. این خبر به گوش سعیدین عاص رسید. آنگاه کسی را به دنبال هاشم فرستاد و او را کنک و خانه اش را آتش زد.

پس از این ماجرا ام الحکم دختر عتبه بن واقاص که از زنان مهاجر بود و نافعین ابی واقاص از کوفه به مدینه آمدند و ماجرا را برای سعیدین ابی واقاص بازگو کردند. سعد نزد عثمان آمد و قضیه را به وی گفت: عثمان هم پاسخ داد: سعید در برای هاشم در اختیار شمامست. اورا به تلاهی کنک زدن به هاشم بزیبد. خانه سعید هم در برایر خانه هاشم از آن شمامست. به تلاهی آتش زدن خانه هاشم آن را به آتش بکشید. در این هنگام عمر بن سعیدین ابی واقاص که کودک بود، به خانه سعید در مدینه آمد و آتشی در آن شعله ور ساخت. خبر به عایشه رسید و عایشه در پی سعیدین ابی واقاص فرستاد و از او خواست، دست نگه دارد و او دست نگه داشت...

 ٥. این خلکان گوید:

گروهی از مردم استهلال می کردند. انس بن مالک خادم رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آله و سلم که نزدیک به صد سال داشت و نیز ایاس بن معاوية که معروف به کیاست و زیرکی بود، در بین مردم بودند. در این حال ناگهان انس بن مالک گفت: من هلال را دیدم! انجاست و بادستش به آن اشاره می کرد؛ ولی مردم هلال را نمی دیدند. ایاس بن معاوية آمد و دستی به چشمان انس کشید و گفت: ابا حمزة! نگان کن بین چیزی می بینی! انس گفت: الان چیزی نمی بینم و مردم دانستند که انس تار موئی را جلو چشمش هلال پنداشته است.

 ٦. یحیی بن حسین شجاعی در امالی الخمسیه ج ۲، ص ۴۲ از نافع بن سعید حکایت کرده است که وی گفت:

در سفر حج همراه هارون الرشید بودم که دو نفر آمدند و شهادت دادند که ما یک روز پیش از مردم هلال را دیدیم. هارون غمگین شد و گفت: این اولین حجی است که در خلافت بزرگار می کنم و آن هم برخلاف شرع بزرگار می شود!! آنگاه فقها را جمع کرد. فقهای بین شهود جدایی انداشتند و سخن شهود مختلف شد و یکسان از کار در نیامد. هارون از شهود پرسید: شما کمی هستید؟ پاسخ دادند: از اهل کرمانیم از فلاں روستا. هارون دستور داد، آنان را به زبان بین کنند. آنگاه منادی بین مردم ندا داد تا اهل کرمان آمدند و از آنان از وضع روستای شهود پرسید. مردم گفتند: قسم به خدا